NN 64/2016 (13.7.2016.), Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-2836-2012 od 6. lipnja 2016.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

1596

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Jasna Omejec, predsjednica, te suci Mato Arlović, Marko Babić, Snježana Bagić, Slavica Banić, Mario Jelušić, Antun Palarić, Aldo Radolović, Duška Šarin i Miroslav Šeparović, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Ivica Pezo iz Metkovića, zastupan po Gašparu Lujaku, odvjetniku u Odvjetničkom društvu Jakšić, Mujo i Lujak j.t.d. iz Dubrovnika i Vladimiru Gredelju, odvjetniku u Bjelovaru, na sjednici održanoj 6. lipnja 2016. donio je

ODLUKU

I. Ustavna tužba se usvaja.

II. Ukida se presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: I Kž 914/10-6 od 7. srpnja 2011. i 29. ožujka 2012. u dijelu u kojem je potvrđena točka I. izreke presude Županijskog suda u Dubrovniku broj: K.13/08 od 15. rujna 2010. kojom je podnositelj ustavne tužbe proglašen krivim za počinjenje kaznenog djela te osuđen.

III. Predmet se u ukinutom dijelu vraća Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak.

IV. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Dopuštenu i pravodobnu ustavnu tužbu podnio je Ivica Pezo, hrvatski državljanin iz Metkovića, Trg Josipa bana Jelačića 8 (u daljnjem tekstu: podnositelj), kojeg u postupku pred Ustavnim sudom zastupa Gašpar Lujak, odvjetnik u Odvjetničkom društvu Jakšić, Mujo i Lujak j.t.d. iz Dubrovnika, Ive Vojnovića 25.

Podneskom od 22. siječnja 2014. Vladimir Gredelj, odvjetnik u Bjelovaru, Šetalište dr. Ivše Lebovića 30, obavijestio je Ustavni sud da ga je podnositelj izabrao za zastupanje u ustavnosudskom postupku. Podnesku je priložena punomoć kojom podnositelj ovlašćuje odvjetnika Vladimira Gredelja za zastupanje u ustavnosudskom postupku i u postupcima pred Županijskim sudom u Dubrovniku te Općinskim sudom u Metkoviću u postupku koji se vodi pod brojevima Kž-99/13, K-13/08 i Kž-914/10.

Podnesku nije priložen dokaz o otkazivanju punomoći odvjetniku Gašparu Lujaku. Stoga se ima smatrati da podnositelja u ustavnosudskom postupku zastupaju odvjetnici Gašpar Lujak i Vladimir Gredelj.

2. Ustavna tužba podnesena je u povodu presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: I Kž 914/10-6 od 7. srpnja 2011. i 29. ožujka 2012. (u daljnjem tekstu: osporena drugostupanjska presuda), u dijelu u kojem je potvrđena točka I. izreke presude Županijskog suda u Dubrovniku broj: K.13/08 od 15. rujna 2010. kojom je podnositelj ustavne tužbe proglašen krivim za počinjenje kaznenog djela te osuđen.

Kazneno djelo za koje je 2012. godine podnositelj pravomoćno osuđen datira iz 1995. godine. Riječ je o djelu zlouporabe položaja i ovlasti počinjenom na štetu Croatia banke d.d., za koje je podnositelju izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine.

3. Podnositelj u ustavnoj tužbi tvrdi da mu je osporenom kaznenom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

4. Na temelju članka 67. stavka 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon) podnositelj je u ustavnoj tužbi istaknuo i prijedlog za privremenu odgodu izvršenja (pravnih učinaka) osporene presude.

5. Za potrebe ustavnosudskog postupka pribavljen je spis Županijskog suda u Dubrovniku (u daljnjem tekstu: prvostupanjski sud) broj: K.13/08 i spis Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud ili drugostupanjski sud) broj: I Kž 914/10.

6. U nastavku se navode podaci o zakonima koji su relevantni za ovaj ustavnosudski predmet, njihove skraćene oznake kojima se u ovoj odluci služi Ustavni sud te drugi odgovarajući podaci.

6.1. Za Krivični zakon Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 25/77., 50/78., 25/84., 52/87., 43/89., 8/90., 54/90. – odluka USRH broj: U-I-302/1987, 9/91., 67/91. – Uredba o primjeni KZRH, 71/91. – Odluka o uvođenju hrvatskog dinara, 25/92. – Uredba o stavljanju izvan snage uredaba iz oblasti pravosuđa, 33/92., 39/92., 77/92., 91/92., 37/94. – Odluka o prestanku važenja Odluke o uvođenju hrvatskog dinara, 28/96. i 30/96. – ispravak) skraćena oznaka glasi »KZRH:25/77-30/96«.

Pročišćeni tekst tog zakona objavljen je u »Narodnim novinama« broj 32/93. (38/93. – ispravak), pri čemu su u njemu izmijenjene brojčane oznake članaka sadržane u izvornom tekstu zakona. Tako je članak 222., koji je relevantan za ovaj ustavnosudski postupak, postao članak 215. KZRH-a:25/77-30/96.

S obzirom na to da u izvornom tekstu nosi brojčanu oznaku »222.«, ali se od 1993. godine u sudskoj praksi najčešće označava kao »članak 215.«, u ovoj se odluci taj članak KZRH-a:25/77-30/96 označava kao »članak 222. (215.)«.

6.2. Za Kazneni zakon (»Narodne novine« broj 110/97., 27/98. – ispravak, 50/00. – odluka USRH broj: U-I-241/2000, 129/00., 51/01., 111/03., 190/03. – odluka USRH broj: U-I-2566/2003 i dr., 105/04., 84/05. – ispravak, 71/06., 110/07., 152/08., 57/11. i 77/11. – odluka USRH broj: U-I-1162/2008) skraćena oznaka glasi »KZ:110/97-77/11«.

Novi Kazneni zakon (»Narodne novine« broj 125/11.; u daljnjem tekstu: KZ:125/11) stupio je na snagu 1. siječnja 2013., a do danas je mijenjan dva puta (»Narodne novine« broj 144/12., 56/15. i 61/15. – ispravak).

6.3. Za Zakon o kaznenom postupku (»Narodne novine« broj 110/97., 27/98. – ispravak, 58/99., 112/99., 58/02., 143/02. – ispravak, 178/04. – čl. 82. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima i 115/06.) skraćena oznaka glasi »ZKP:110/97-115/06«.

Novi Zakon o kaznenom postupku (»Narodne novine« broj 152/08.; u daljnjem tekstu: ZKP:152/08) stupio je na snagu 1. siječnja 2009. Međutim, odredbe članaka od 1. do 206., od 208. do 400. i od 414. do 505. ZKP-a:110/97-115/06 ostale su na snazi sve do 30. lipnja 2009., odnosno 30. kolovoza 2011. (članak 573. alineje 1. i 2. ZKP-a:152/08).

6.4. Ako se u ovoj odluci upućuje na zakonske odredbe koje su bile na snazi u određenom razdoblju važenja navedenih zakona, posljednji podatak o broju »Narodnih novina« u skraćenoj oznaci prilagođava se relevantnom razdoblju.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

7. Podnositelj je u inkriminirano vrijeme (1995. – 1999.) bio direktor filijale odnosno rukovoditelj podružnice Croatia banke d.d. u Metkoviću. Pravomoćno je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne (1) godine zbog toga što je 22. prosinca 1995. počinio kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti propisano člankom 337. stavkom 4. u vezi sa stavkom 1. KZ-a:110/97-110/07.

Prema pravomoćnom sudskom utvrđenju, počinjenjem tog djela podnositelj je oštetio Croatia banku d.d., pa mu je na temelju članka 132. stavka 2. ZKP-a:110/97-115/06 naloženo da oštećenici naknadi novčani iznos u visini od 281.894,89 kn.

8. Istodobno, podnositelj je pravomoćno oslobođen optužbe da je 31. siječnja 1999. na štetu Croatia banke d.d. počinio drugo kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti propisano člankom 337. stavkom 2. u vezi sa stavkom 1. KZ-a:110/97-110/07.

9. Podnositelj je 2. listopada 2013. nastupio na izdržavanje kazne zatvora u Centar za dijagnostiku Zagreb. Kaznu zatvora izdržavao je u Kaznionici u Lipovici – Popovača, a rješenjem Ministarstva pravosuđa, Povjerenstva za uvjetni otpust klasa: 730-07/14-01/603, urbroj: 514-07-01-02-01-14-02 od 6. lipnja 2014. uvjetno je otpušten s izdržavanja kazne zatvora s danom 18. lipnja 2014. Podnositelj je kaznu zatvora ponovo započeo izdržavati 16. srpnja 2014. na temelju pravomoćne presude Općinskog suda u Metkoviću broj: K-147/06 od 11. ožujka 2013. (ustavnosudski predmet broj: U-III-3360/2014), ali je na dan donošenja ove odluke ta kazna izvršena.

a) Obavijest podnositelja o boravištu izvan Republike Hrvatske i dostavljanju pismena

10. Podnositelj je podneskom od 4. listopada 2010. obavijestio prvostupanjski sud da boravi izvan Republike Hrvatske na adresi Ulica Hajdara Dushia 4, Priština, Kosovo te je zatražio da mu se sva pismena dostavljaju osobno na navedenu adresu.

1) Osporena prvostupanjska presuda

11. Prvostupanjskom presudom podnositelj je proglašen krivim jer je:

»da je dana 22. prosinca 1995.g. u Metkoviću, kao direktor 'Croatia banke' d.d. Filijala Metković, s ciljem da sebi priskrbi značajna nepripadna novčana sredstva zlouporabio ovlaštenje za odobravanjem bankarskih kredita te rukovoditelja Filijale da drugi zaposlenici iste provode sve njegove naredbe, pa je tako obrazac 'izdatak blagajni', koji je sadržavao neistinite podatke da je uplata iznosa 281.894,89 kuna izvršena kao isplata kredita po odobrenju kreditnog odbora, a za korisnika kredita J. J., znajući pri tom da J. J. nije tražio niti odobrenje kredita niti isplatu, i taj obrazac ovjerio svojim potpisom u ime Filijale i djelatnicima iste naložio knjiženje kreditne obveze na ime J. J., a na blagajni Filijale ishodio isplatu 281.894,89 kuna, koje je zadržao za sebe,«

11.1. U obrazloženju prvostupanjske presude navedeni su razlozi zbog kojih je nadležni sud »stekao uvjerenje« da je podnositelj 22. prosinca 1995. počinio kazneno djelo koje mu se stavlja na teret:

»Nakon ovako iscrpno provedenog dokaznog postupka u kojem su izvedeni svi relevantni dokazi, koji su pomnom analizom cijenjeni i vrednovani, kako pojedinačno tako i u vezi sa ostalim, ovaj sud je uvjerenja, da je okrivljenik počinio kazneno djelo činjenično opisano i pravno označeno kao u točki I. ove presude.

Obranu okrivljenika ovaj sud smatra neosnovanom i kao takvom neprihvatljivom. Dosta je konfuzna, proturječna sama sebi i dokazima, te usmjerena jedino ka oslobađanju od bilo kakve kazneno pravne odgovornosti, odnosno krivnji. Međutim, u ovoj obrani nastoji se odgovornost ili krivnja usmjeriti ili prebaciti na nekog drugog, npr. M. V., rukovodstvo banke, možda D. V. ili možda čak A. K.

(...)

Da je sam donio odluku da se D. V., odobri kredit na =70.300 DEM-a, ili =262.901,00 kuna i V. F. na =5.800 DEM-a ili =20.683,00 kuna, govori nam okrivljenik u svojoj obrani, a potvrđuju svjedoci D. V., I. V. i V. F.

Tako okrivljenik sam iskazuje, da je bio dobar sa V., i da mu je žali pomoći u savladavanju financijskih problema koje je ovaj imao u svojoj tvrtci 'Mandarina Turist', pa mu je predložio da ako ima neko ime na koje bi mogao podignuti kredit, a sa svojom dokumentacijom od ranijih kredita. Tako se došlo do imena J. J., na čije se ime digao kredit koji se sukcesivno isplaćivao D. V. (124-123).

(...)

Okrivljenik iskazuje, da je kredit sa imena J. J. realizirao D. V., te da mu je sukcesivno isplaćivan, što nije istina, po utvrđenju ovog suda. Naime, u ispravi 'izdatak blagajni', poslovne jedinice 180 P.J. Metković oznake Obr. 385 od 22. prosinca 1995. g., jasno stoji da je banka J. J. isplatilo odjednom =281.894,89 kuna, a kao svrha isplate stoji 'isplata kredita po odobrenju kreditnog odbora'. Također, iz blagajničkog dnevnika za 22. prosinca 1995. g. podnaslov 'gotovinski promet na blagajni broj 1' po likvidatoru B. N. (u prilogu spisa) stoji da je odjednom isplaćena navedena svota. Dakle, nikakvih isprava, kojih bi dakako trebalo biti više ne ukazuje na sukcesivnu isplatu.

(...)

Kako je direktor Ivice Pezo, o svemu odlučivao u toj filijali (a poslije podružnici), a da je o svemu sam odlučivao dozvoljavali su mu pisana pravila banke u vezi poslova do =100.000 DEM-a, ali sa prethodnom provjerom boniteta, uzimanjem određenih sredstava osiguranja plasmana, kredita i slično, a o tome je govorio I. V., na određen način i sam okrivljenik, tako da sud u potpunosti vjeruje iskazu D. V., da ga je Ivica Pezo odveo u ured kreditne referentice M. V. i tamo mu dao da potpiše, neke bjanko isprave, tj. bez da su te isprave prethodno bile ispunjene. Tako je D. V. potpisao i ono što nije trebao, tako je potpisao 'primitak blagajni', Obr. 386 od 01. veljače 1999. g. koja isprava govori da je J. J. vratio kredit. V. se potpisivao u rubrici 'potpis deponenta', kao što se potpisao u istoj rubrici i kod 'izvadak blagajni' Obr. 385 od 01. veljače 1999. g. gdje se i trebao potpisati.«

11.2. Prvostupanjski sud u nastavku je dao svoje viđenje inkriminiranog postupanja podnositelja (str. 7. – 8. presude), zaključujući da su »sve to okolnosti koje učvršćuju uvjerenje ovog suda, da je okrivljenika kao direktora banke, tj. filijale, pa podružnice 'Croatia banke' d.d. Zagreb, u Metkoviću, odnosno da je kao takav odgovorna osoba, s ciljem da sebi pribavi znatnu imovinsku korist od = 281.894,89 kuna, iskoristivši svoj položaj i ovlasti, time tako i pribavio znatnu imovinsku korist u tom iznosu«. Pri tome, »ni svjedoci, ni isprave, ni okrivljenik ne govori da je taj novac vraćen banci«. Dalje navodi:

»Međutim, prije toga sud je odbio dokazne prijedloge obrane, smatrajući ih nepotrebnim i suvišnim za donošenje odluke u ovom predmetu, a da ista bude pravedne i utemeljena na zakonu.

Svi predloženi dokazi, usmjereni su samo na odugovlačenje ovog kaznenog postupka i nemaju nikakvog uporišta, čak ni u samoj obrani okrivljenika, pa je stoga sud i odbio te dokazne prijedloge.

Kazneni spis ovog suda o suđenju ovdašnjoj svjedokinji M. V. u tom postupku okrivljenoj (i osuđenoj presudom ovog suda br. K.1/04, potvrđenoj po presude Vrhovnog suda RH br. I Kž-452/06-3 od 16. svibnja 2007. g.), nepotrebna je po uvjerenju ovog suda, jer su svi sudionici ovog kaznenog postupka, i okrivljenik i svjedoci izjavili da je M. V. bila samo jedan kreditni referent koji je izvršavao naredbe i naloge direktora Ivice Peza, a pozivati za svjedoke bivše čelnike 'Croatia banke' d.d., T., K. i V., nepotrebno je, jer i sam okrivljenik govori da je mogao donijeti odluku koju je donio u visini od =100.000 DEM-a, a što piše i u pravilniku banke, a u ostalom i da su znali što direktor u Metkoviću radi, ne znači da su oni ti koji mogu sve te njegove radnje pravno legalizirati ili reći da neko djelo nije ili jest kazneno djelo. Također, mora se primijetiti da je moguće da su čelnici te banke bili upoznati s dodjelom kredita financijski posrnulom tada prijatelju D. V., međutim u skladu sa pravilima banke ne da su znali da se kredit diže preko imena trećih osoba, koje osobe uopće nisu komitenti banke, te da se za taj kredit uopće ne traži pribavljanje nikakvih isprava s kojim bi mogao osigurati vraćanje istog.

Ni financijsko vještvo, po ovom sudu, nije potrebno, jer u ovom kaznenom spisu ima dovoljno dokaza za utvrđenje pravilnog i potpuno činjeničnog stanja.«

12. Kad je riječ o djelu iz 1999. godine, odbijena je optužba protiv podnositelja da je:

»... dana 31. siječnja 1999. u Metkoviću, kao direktor 'Croatia banke' d.d. Podružnica Metković, s ciljem da teret otplate obveze povrata kreditnih sredstava isplaćenih dana 22. prosinca 1995. na ime J. J., kao u prethodnom opisu kaznenog djela iz ove izreke, prenese na drugu osobu, koristio se svojim ovlaštenjima da može odobravati bankarske kredite i naredbodavnim položajem u odnosu na druge zaposlenike Poslovnice i tako naložio knjiženje uplate i zatvaranja obveza kreditnog zaduženja na ime J. J. prijenosa sredstava iz kredita na ime D. V., u iznosu od =262.901,00 kuna, iskoristivši pri tome obrasce za kredit prethodno bjanko potpisane od strane D. V. i njegovo povjerenje, čime su i zatvorene kreditne obveze sa imena J. J., iako je znao da D. V. u to vrijeme nisu odobrena niti isplaćena nikakva sredstva od strane Podružnice ove banke, a čime je D. V. doveden u obvezu podmirenja navedenog iznosa prema 'Croatia banci' d.d. Podružnica Metković.«

U obrazloženju prvostupanjske presude navedeni su razlozi zbog kojih je nadležni sud odbio optužbu da je podnositelj 31. siječnja 1999. počinio prethodno opisano kazneno djelo koje mu se stavlja na teret:

»U točki II. ove presude sud je odbio optužbu, da bi okrivljenik počinio kazneno djelo činjenično i pravno opisano po odredbi čl. 337. st. 1. i 2. KZ-a, i to temeljem čl. 353. toč.3. ZKP-a, pošto je zastupnik javne optužbe, zamjenik ŽDO-a u Dubrovniku odustao od kaznenog progona za to kazneno djelo (poleđina spisa 181).«

2) Žalbe protiv prvostupanjske presude

13. Protiv prvostupanjske presude žalbu je 6. listopada 2010. podnijelo nadležno državno odvjetništvo zbog odluke o kazni.

Žalbu je 12. listopada 2010. podnio i podnositelj iz svih žalbenih razloga. U njoj je istaknuo sljedeće žalbene navode:

»Naime, obrazloženje osuđujućeg dijela pobijane presude nije sačinjeno u skladu s člankom 359. stavak 7. ZKP, čime su u pobijanoj presudi izostali razlozi o odlučnim činjenicama, a izloženi razlozi su nejasni i proturječni.

(...)

Pored toga, prvostupanjski sud uopće ni jednom riječju nije obrazložio svoju odluku o neprihvaćanju prijedloga optuženika za provođenjem grafološkog vještačenja, radi utvrđivanja činjenice da li se na obrascu 'izdatak blagajni' nalazi optuženikov potpis, a i pored toga nalazi neprijeporno utvrđenim da je na tom obrascu optuženikov potpis.

Nije obrazložio ni zbog čega nije prihvatio prijedlog da se dokazni postupaka dopuni čitanjem izvješća oštećene banke od 13. lipnja 2005. godine (list spisa 7. u predmetu broj K. 1/04), premda to izvješće ostavlja barem mogućnost da je u svemu ovome itekako sudjelovala M. V., koja je pravomoćnom presudom prvostupanjskog suda broj K.1/04 pd 12– travnja 2006. godine oglašena krivom i osuđena zbog istovrsnog kaznenog djela, počinjenog u razdoblju od 1. ožujka 1995. godine do 26. studenoga 1999. godine, i to upravo zbog obavljanja poslova kredita bez valjane pravne osnove, tako da nema a niti može imati svog opravdanja dio obrazloženja prvostupanjske presude (posljednje poglavlje na listu 8. obrazloženja) u kojem prvostupanjski sud navodi 'da je M. V. bila samo jedan kreditni referent koji je izvršavao naredbe i naloge direktora Ivice Peza', budući da takav ničim utvrđen zaključak prvostupanjskog suda izravno proturječi utvrđenjima iz pravomoćne presude pod brojem K. 1/04, donesene u kaznenom predmetu protiv M. V.

(...)

Naime, na optuženika i na ovo djelo, koje bi bilo počinjeno 22. prosinca 1995. godine, dakle u vrijeme važenja Krivičnog zakona Republike Hrvatske, u skladu sa člankom 3. stavak 2. KZ morao se primijeniti isključivo KZ, objavljen u 'Narodnim novinama', broj 110/97 od 21. listopada 1997., koji je stupio na snagu 1. siječnja 1998. godine., jer je jedino taj Zakon blaži za optuženika, dok sve naknadne izmjene i dopune KZ, koje su uslijedile nakon 1997. godine nisu blaže za optuženika, pa prvostupanjski sud optuženika nije smio oglasiti krivim za kazneno djelo iz članka 337. stavak 4. KZ sa svim izmjenama i dopunama KZ u razdoblju od 1998. do 2007. godine, budući da te izmjene i dopune nisu blaže za optuženika.

(...)

Činjenično stanje je ostalo pogrešno i nepotpuno utvrđeno.

Naime, barem za sad pogrešni su i preuranjeni zaključci prvostupanjskog suda da je optuženik:

– svojim potpisom ovjerio obrazac 'izdatak blagajni' na iznos od 281.894,89 kuna,

– na blagajni oštećene banke ishodio isplatu tog iznosa, kojeg bi zadržao za sebe.

(...)

Nadalje, pogrešan je zaključak prvostupanjskog suda da je optuženik svojim potpisom ovjerio obrazac 'izdatak blagajni' od 22. prosinca 1995. godine, te da je na blagajni ishodio isplatu iznosa od 281.894,89 kuna.